

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1889>

Doç. Dr. Erdal YILMAZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

Ruhan BAYRAK OĞUZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

Citation: Yılmaz, E. & Bayrak Oğuz, R. (2020). Türkiye'deki konaklama işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI raporlama standartlarıyla karşılaştırmalı analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(54), 1381-1405.

TÜRKİYE'DEKİ KONAKLAMA İŞLETMELERİNE AİT SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ GRI RAPORLAMA STANDARTLARIYLA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ¹

ÖZET

İşletmelerin doğal kaynakları kullanırken toplumu ne kadar dikkate aldıkları ve ekonomik olarak nasıl faaliyet gösterdikleri konusunda paydaşlarını bilgilendirmeleri sosyal sorumluluklarının bir gereğidir. İşletmeler; ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlerini ve bu faaliyetlerinin etkilerini sunabilmek için sürdürülebilirlik raporları hazırlamaktadır. Bunun için dünya çapında kullanılan çeşitli raporlama çerçeveleri bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de bulunan konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İncelenen raporlar GRI raporlama standartları ve GRI Küresel Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu tarafından turizm sektörüne rehber olması için hazırlanan GRI Turizm Göstergeleri ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde GRI Turizm Göstergeleri dikkate alınarak anahtar kelimeler belirlenmiş ve anahtar kelimelerin raporlarda yer alma sıklıklarına bakılmıştır. Araştırma sonucunda konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında en fazla sosyal boyut ile ilgili açıklamalara ve en az ekonomik faaliyetler boyutu ile ilgili açıklamalara yer verdikleri tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarında GRI standartlarında belirtilen nitelikte bilgilerden ziyade genel geçer ifadeler yer verildiği, raporlama ilkelerine uyulmadığı ve sonuç olarak GRI standartlarına uygun raporlama yapılmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporları, Küresel Raporlama İnisyatifi(GRI), Konaklama İşletmeleri

COMPARATIVE ANALYSIS OF SUSTAINABILITY REPORTS OF HOSPITALITY INDUSTRY IN TURKEY WITH GRI REPORTING STANDARDS

ABSTRACT

Social responsibilities require that enterprises inform their stakeholders on to what extent they consider the society while using natural resources, and on how they operate economically. Enterprises prepare sustainability reports to present their economic, social and environmental activities and the effects of these activities. There are several reporting frameworks used worldwide for this. In this study, sustainability reports of accommodation establishments in Turkey were examined with the content analysis method. These reports were analyzed by comparing them with GRI reporting standards and GRI Tourism Indicators prepared by the GRI Global Sustainability Standards Board to guide the tourism industry. In the content analysis, considering the GRI Tourism Indicators, various keywords were determined and the frequency of the keywords in the reports was examined. As a result of the research, it was determined that the accommodation enterprises included the most social explanations and the least economic explanations in their sustainability reports. It has been determined that sustainability reports include general valid statements rather than the information specified in the GRI standards, do not comply with the reporting principles and as a result, do not report in accordance with the GRI Standards.

Keywords: Sustainability, Sustainability Reports, Global Reporting Initiative (GRI), Hospitality Industry

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Erdal YILMAZ danışmanlığında Ruhan BAYRAK OĞUZ tarafından hazırlanan ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen "Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Türkiye'de Faaliyet Gösteren Konaklama İşletmelerinin Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarıyla Karşılaştırmalı Analizi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

1. GİRİŞ

İnsanların bugün ve gelecekteki temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için çevresel, sosyal ve ekonomik durumların birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Küreselleşmeyle birlikte nüfusun hızla artması ve doğal kaynakların hızla tükenmeye başlamasıyla hem toplumda refahın sağlanabilmesi hem de çevrenin korunabilmesi için sürdürülebilirliğin önemi giderek artmaktadır. Doğal kaynakların en büyük kullanıcıları olan ve asıl amaçları kâr elde etmek olan işletmelerin, kullandıkları bu kaynakların sınırlı olduğunun farkında olarak faaliyetlerini sürdürmeleri gerekir. İşletmelerin sınırlı doğal kaynakları kullanırken çevreye uyum sağlamaları ve çevreyi korumaları bu bağlamda önem arz etmektedir. Zira çevreyle etkileşim içinde varoluşunu sürdüren işletmeler, sınırlı olan bu kaynakları kâr elde edebilmek için bunları hesapsızca kullanırsa, çevresel etmenlerin yarardan çok zarara dönüşebilmesi muhtemeldir. Bir işletmenin sosyal sorumluluk bilinciyle kaynakları sürdürülebilirlik anlayışına uygun olarak kullanması, hem çevreye hem de işletmeye fayda sağlayacaktır. Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) sürdürülebilirlik kavramı konusunda, insanların doğadan yararlandığı tüm kaynakların en uygun şekilde sürdürülebilirliğini sağlayarak yönetilmeleri gerektiği ve bunun ekosisteme ve türlere zarar vermeden yapılması gerektiği anlatılmaktadır (Yazar, 2006:3).

Doğanın korunması, refah seviyesini artırmaya çalışma, ekonomik kalkınma gibi kavramlar sürdürülebilir kalkınmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sürdürülebilir kalkınma, sanayileşme ve ekonomik büyümenin çevreye zarar vermeye başlamasıyla ve doğal kaynakların tükenecek olmasını konu alırken, alanını genişleterek çevre kavramının yanında sosyal adalet ve toplumsal barışı da kapsayacak şekilde dönüştürülmüştür (Kaya, 2004: 217). İşletmelerin; sürdürülebilirliği benimsemesiyle, var olan piyasa koşullarında hayatta kalmaya çabalaması, diğer yandan sürdürülebilir kalkınma bağlamında gelecek nesillerin refahı için düşüncelerini ve stratejilerini yeniden gözden geçirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Tokgöz ve Önce, 2009: 270). Giderek artan sürdürülebilirlik bilinci ile birlikte, işletmelerin elde ettikleri maddi gelirlerle birlikte maddi gelirin nasıl elde edildiği de önemli hale gelmiştir.

İklim değişiklikleri, doğal kaynakların tükenmesi, tüketicilerin talepleri gibi bazı faktörlerin farkına varılmasıyla, işletmelerin insanlara ve gezegene zarar verdiğine dair bir farkındalık oluşmaya başlamıştır. Böylelikle işletmelerin faaliyet gösterirken daha sorumlu bir şekilde davranmaları gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın uluslararası alanda dikkate alınması ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çeşitli anlaşmaların yapılması, işletmelerin de kurumsal sürdürülebilirlik politikalarına ve uygulamalarına yönelmelerini sağlamıştır.

Öncelikli hedefi genellikle yüksek kâr elde etmek olan işletmeler, zamanla kurumsal sosyal sorumluluk kavramını önemsemeye ve kâr elde etmenin yanında toplumun refahını düşünme, çevreye karşı duyarlı olma gibi konuları öncelikleri arasına almaya başlamıştır (Koçyiğit, 2018: 88). Kurumsal sosyal sorumluluk, turizm işletmeleri için de giderek önemli hale gelmektedir. Çünkü turizm işletmeleri faaliyet gösterdikleri alanda bulunan yerel topluluklarla ilişki içerisindedir. Karşılıklı faydadan doğan bu ilişki neticesinde işletmeler, topluma karşı sorumlulukları ve doğayı doğru kullanımları oranında sürdürülebilir kazanç elde edebilirler. Turizm işletmeleri, faaliyetlerini gerçekleştirirken çevresinin de ekonomik ve sosyal anlamda gelişmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Doğal kaynakların yerinde kullanımı nasıl ki turizm işletmelerini olumlu etkiliyorsa, kötü kullanım da yine en çok onları etkileyecektir.

İşletmeler, faaliyetlerini ve performansını sürdürülebilir kalkınma açısından daha iyi uygulayabilmesini sağlayacak sürdürülebilirlik raporlaması gibi birçok araç kullanmaya başlamıştır. Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla birlikte kendi ihtiyaçları ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği açısından bir denge kurarak gelecek için bugünden planlama yaparak, çevresel, sosyal ve ekonomik performansını olumlu ve olumsuz yönleriyle sunmasıdır (Özdemir ve Pamukçu, 2016: 32). Bu bağlamda işletmeler, hem çevreye hem de topluma karşı olumlu veya olumsuz katkılarını değerlendirebilmek ve bunlarla ilgili bilgileri paylaşabilmek için sürdürülebilirlik raporları hazırlamaktadır. Doğal çevreyi en çok kullanan işletmelerden olan turizm işletmelerinin de sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken, sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını birlikte ele almaları gerekmektedir.

Uluslararası alanda, işletmeleri sürdürülebilirlik politikaları uygulamaya ve raporlamaya zorlayan herhangi bir kanun bulunmamaktadır. Fakat işletmelere yol gösterecek, onları sorumlu olmaya teşvik edecek ve bilgilerini raporlamaya yardımcı olacak çeşitli rehber ve standartlar bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlamasında dünya genelinde yaygın olarak kullanıldığı kabul edilen raporlama çerçevesi Global Reporting Initiative (Küresel Raporlama Girişimi-GRI)'dir. GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, ekonomik, çevresel ve sosyal anlamda fayda yaratmak için, işletmelere ve hükümetlere sürdürülebilirlik konularında etkilerini anlamalarına ve aktarmalarına yardımcı olmaktadır. GRI Standartları ile raporlama yapan işletmeler, kamu ve özel, büyük ve küçük ölçekli işletmeleri destekler, topluma yarar sağlar, çevreyi korur, paydaş ilişkilerini ve yönetişimi iyileştirerek, itibarını artırıp güven kazanarak ekonomik olarak büyür (GRI, 2019).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki konaklama işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI raporlama standartlarına uyum düzeyini belirlemektir. Bu sayede işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında, sürdürülebilirlik boyutlarını nasıl ele aldıkları ve raporlarını hangi amaçla yazdıklarının tespiti amaçlanmıştır. Buna göre Türkiye'de bulunan konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları GRI Standartlarıyla karşılaştırılarak içerik analizi yöntemiyle incelenerek, GRI standartlarında belirtilen hususların raporlarda ne düzeyde yer aldığı belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Dünyada yaşanan ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeler ile çevre sorunlarının neden olduğu sonuçlara paralel olarak çevre kavramının ve çevreye olan bakış açılarının son zamanlarda önemli oranda değişime uğradığı gözlemlenmiştir (Atay ve Dilek, 2013: 204). İnsan her zaman çevreyle iyi etkileşimde bulunmamıştır ve bu sebeple insan kaynaklı olarak çevre kirlilikleri artmaya başlamıştır (Bulut, 2013:1). Sürdürülebilirlik kavramı, toplum içinde çevreyle ilgili meydana gelen tüm sorunlar kadar değişim ve çeşitlilik gösteren bir kavramdır (Hoşkara, 2007:9).

Sürdürülebilirlik yalnızca gezegen üzerindeki insan etkisini en aza indiren bir kavram değildir. İnsanın çevre üzerindeki olumlu etkilerini en üst düzeye çıkarmaktır. Sürdürülebilirlik konusu insan varlığını silmek değil, insanların sorumluluklarını kabullenmesidir (Thiele, 2013). Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların, ekosistemin veya insan faaliyetlerinin yenilenebileceği ya da yenilenemeyen kaynakların yenilenebilir alternatifleri ile ikame edilebileceği oranda kullanılmasını içerir. Sürdürülebilirliğin içeriği önemlidir, çünkü (Peattie, 2001: 131-132):

- Çevre, ekonomi ve toplum arasındaki konuları birleştirmektedir ve birbirleriyle olan ilişkilerine teşhis koymaktadır. (Önceden çalışma alanları ekonomik faaliyetler dışında birbirinden ayrı konularmış gibi sunulmaktaydı).
- Hükümetlerin, şirketlerin ve çevre gruplarının hepsinin hemfikir olduğu sürdürülebilirlik kavramı, yeni ortaklıklar ve iş fırsatları sağlamaktadır (Bazı gruplar uzun vadede ekonomiyi sürdürmekte endişe duymuş, bazıları ise çevreyi sürdürmekte endişe duymuştur).
- Küresel bir perspektif olarak çoğu çevresel sorun, sürdürülemez üretim ve tüketim sistemlerimizin belirtileri olarak kabul edilmektedir.
- İçeriği detaylı bir şekilde tartışılmaktadır ve en azından prensip olarak, dünya hükümetlerinin ve şirketlerinin çoğunluğu tarafından stratejik bir amaç olarak benimsenmektedir.

Sürdürülebilirlik tanımlarının çoğu, sürdürülebilirlik amacının insanın sağ kalabilmesiyle ilgili olduğunu ve sürdürülebilir ekosistemin insan varlığı olmadan kabul edilmeyeceğini ifade eder (Brown, Hanson, Liverman & Merideth,1987: 718).

2.1. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik konusunda yapılan tartışmalarda genel olarak 'sürdürülecek olan nedir?' sorusuna yanıt aranmaktadır. Sürdürülmesi gereken, mevcut olan veya gelecekte olacak üretim ve tüketim seviyeleridir. Sürdürülebilir kalkınmanın tanımı da bu gerçeği içermelidir (Redclift, 2005: 214). Sosyal, ekonomik, teknolojik ve diğer alanlardaki kalkınma uğraşları, çevreyle ilgili değerlerin ihmal edilmesine yol açmıştır. Çevre ve kalkınma kavramlarının bu etkileşimi, sürdürülebilir kalkınma kavramını gündeme getirmiştir (Yıldırım ve Öner, 2003: 6).

Sürdürülebilir kalkınmanın en yaygın tanımı, 1987 yılı Brundtland Raporu'nda, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeksizin günümüz neslinin ihtiyaçlarının karşılanması olarak ifade edilmiştir (World Commission on Environment and Development [WCED], 1987). Brundtland Raporu'nda düşünülmesi gereken iki kavramdan bahsedilmektedir. Bunlar kalkınma ve çevredir. İhtiyaca göre kaynaklar, uzun vadede kullanılan ve kısa vadede kullanılan olarak iki bölüme ayrılır. Ancak günümüzde sürdürülebilirlik ekonomik, sosyal ve çevresel olarak üç boyutta incelenmektedir (Robert, Parris & Leiserowits, 2005: 20).

Sürdürülebilir kalkınma, bireyden toplumlara kadar yaşam seviyesini artırabilmek amacıyla yapılan kalkınma çabalarını, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarıyla ele alıp gerekli kalkınma faaliyetlerini uygulamaktır. Bunu yaparken de bugünün neslinin gelecek kuşaklarla eşit kaynaklara sahip olmasına çalışılmalıdır (Gürlük, 2010: 88). Sürdürülebilir kalkınma, kısa vadeli iyileştirmelerin, gelecekteki durumunu göz önünde bulundurarak ve sistemin gelişim potansiyeline zarar vermeden, sosyo-ekonomik düzenin uzun vadeli olabilmesini dikkate alan kalkınma boyutudur. Yani kalkınma çevresel, sosyal, finansal ve diğer gerekçelerle sürdürülebilir olacaktır (Bellu, 2011: 3).

Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi ekonomik kalkınma açısından kaynakların sınırlı olması sebebiyle ekonomik faaliyetlerde kaynak kullanımına dikkat etmek; sosyal kalkınma açısından çevreye duyarlı ve bilinçli tüketim toplumu haline gelebilmek; insanın çevre ile ilişkisinde ise doğayı tahrip etmeden kullanmak ve zarar gören çevreyi geri kazanmaya çalışmaktır (Yavuz, 2010: 65). Sürdürülebilir kalkınmayla ilgili önerilen bir politikanın, programın veya projenin potansiyel etkisini değerlendirdiğimizde, hem daha yüksek refaha hem de geleceğe yönelik kaynakların genel durumu üzerinde olumlu veya en azından nötr bir etkiye ulaşılmalıdır (Pearce, 1992: 10).

2.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması

Finansal raporların tek başına şirketlerin geleceğine yön vermede yetersiz kalması yatırımcıları alternatif yol arayışlarına yöneltmiştir. Şirketlerin sosyal, çevresel ve yönetsel performansının şirketin geleceğini ve değerini finansal performansı kadar etkilediğini gören yatırımcılar şirketlerin bu alanda da bilgilendirme yapmasını talep etmeye başlamışlardır (Altınay, 2016: 50). Finansal raporlar, giderek artan muhasebe standartları ve zorunlu açıklama gereklilikleri nedeniyle daha hacimli hale gelmiştir. Fakat ayrıntılara çok önem veren kullanıcılar için bile zor gelmeye başlamıştır. Analistler ve yatırımcılar için de giderek daha önemsiz ve yararsız hale gelmiştir (Eccles & Krzus, 2010: 51-52). Finansal bilgiler, borç verenler, alacaklılar, yatırımcılar ve diğer kullanıcılar tarafından kullanılır fakat kullanıcılar finansal raporların onlara sağladığından daha fazla bilgiye ihtiyaç duyabilirler. Bu noktada sürdürülebilirlik raporları gibi diğer raporlara başvurulabilirler. Sürdürülebilirlik stratejileri, amaçları, teknolojileri, ürünlerin tasarımlarını, üretim sürecini, değer yaratma yapısını ve şirketlerin iş modellerini etkilemektedir (Kartal, 2018: 378).

Kaynakların korunması ve tüketicinin daha çok bilinçlenmesiyle sürdürülebilirliğin öneminin daha çok farkına varan işletmeler günlük faaliyetlerinde finansal ve finansal olmayan bilgilerinin sosyal, çevresel ve ekonomik alanda etkilerini topluma ve paydaşlara sunmak için sürdürülebilirlik raporları hazırlamaktadır (Borsa İstanbul, 2014: 33).

Sürdürülebilirlik muhasebesi ve raporlaması, kurumsal sürdürülebilirlik bilgisinin toplanmasına, analizine ve iletilmesine yardımcı olan, kurumsal sürdürülebilirliğe doğru ilerleme konusunda, yönetim için önemli bir araçtır (Schaltegger, Bennet & Burritt, 2006: 2-3).

Sürdürülebilirlik odaklı bir şirket, farklı paydaşlara karşı sorumluluklarının tamamen farkındadır. Bu şirketler sosyal ve ekolojik performansının iyileştirmesine fırsat veren yöntem ve araçları benimsemektedirler. Bu nedenle yeni muhasebe sistemlerine ihtiyaç duymaktadırlar (Perrini & Tencati, 2006: 297-298). Kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması finansal ve finansal olmayan bilgilerin hissedarlardan daha geniş bir alanı kapsayan paydaş grubuna raporlanmasını içeren bir alandır. Raporlar, raporlama yapan kurumun, paydaşları ilgilendiren faaliyetleriyle ilgili temel konuları yönetme yeteneği konusunda bilgi sağlamaktadır. Bu bilgiler ekonomik, operasyonel, sosyal, hayırseverlik ve çevresel hedefler konularını kapsamaktadır (Ballou, Heitger & Landes, 2006: 3).

Sürdürülebilirlik raporu, sürdürülebilir kalkınmayı temel alan ve bir işletmenin sosyal, çevresel ve ekonomik faaliyetleri üzerinde ortaya çıkan etkinin raporlamasında kullanılan kurumsal raporlama aracıdır (Yüksel, Kayalı ve Kayalı, 2018: 112).

Kolk (2004), sürdürülebilirlik raporlamasının tercih edilme nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Koyulan hedefe göre nasıl hareket edildiğinin tespit edilmesi,
- Çevresel anlamda uygulanabilir stratejilerin geliştirilmesi,
- Kurum genelinde çevresel konularda farkındalığın artması,
- Kurumsal mesajın işletme içinde ve dışında iletilebilmesi,
- Şeffaflığın artması, güvenilirliğin çok yönlü olarak gelişmesi,
- Koyulan hedefleri ve standartları iletme beceri kazanılması,
- İtibar sağlanması, maliyetlerin azaltılması, verimliliğin artması, personel motivasyonunun artması ve iş geliştirme fırsatları sağlanmasıdır.

Sürdürülebilirlik raporlarının birçok faydası olmasına rağmen bazı işletmeler tarafından tercih edilmeyebilir. Sürdürülebilirlik raporlarının tercih edilmeme nedenleri ise şu şekilde belirtilmiştir (Kolk, 2004: 54):

- Kuruma avantaj sağlamayacağına düşünülmesi,
- Rakiplerinin rapor yayınlamaması,
- Müşterilerin raporla ilgilenmeyeceğinin ve raporların satışların artmasına etki etmeyeceğinin düşünülmesi,
- İşletmenin zaten çevre performansı ile anılıyor olması,
- Çevre sorunlarını iletme için başka yolların da olduğuna inanılması,
- Rapor maliyetlerinin yüksek bulunması,
- Yapılan tüm faaliyetlerden toplanan verilerinin tutarlı olmasının ve göstergelerin doğruluğunun zor olması,
- Çevre kuruluşlarının ilgisini çedefak şirket itibarının zedelenmesi veya yasal etkilerinin olmasıdır.

2.3. Küresel Raporlama Girişimi (GRI)

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporlamalarını hazırlamaları için şeffaf, anlaşılır, kendilerine yol gösterecek ve dünyada kabul görmüş raporlama çerçeveleri bulunmaktadır (Onay, 2015: 111). Yaygın kullanılan uluslararası raporlama çerçeveleri: AA1000, Birleşmiş Milletler İlkeler Sözleşmesi, İlerleme Bildirimi Raporlaması, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Çok Uluslu Şirketler Genel İlkeleri, Karbon Saydamlık Projesi, Entegre Raporlama, ISO 26000 Standartları'dır (Önce, Onay ve Yeşilçelebi, 2015: 237-238).

1990'ların sonlarından itibaren, kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasının gelişmesiyle ve göstergelerin belirlenmesinde çoğu ülkeden katılımcının katkısıyla sürdürülebilirlik raporlaması adına en kapsamlı faaliyetler GRI tarafından sağlanmıştır. G1, G2, G3, G4 olarak güncellenen raporlar kurumsal sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmeler için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Turhan, Özen ve Albayrak, 2018: 28). GRI, sürdürülebilirlik verilerinin nasıl sunulacağına dair öneriler sunan dünyanın en yaygın kullanılan kılavuzudur. 2013 yılında güncellenen versiyonunda, paydaş katılımı, yönetim prosedürlerinin açıklanması, daha kullanıcı dostu bir yapı ve format haline gelmiştir (Wagner & Seele, 2017: 334).

G4 yönergeleri kuruluşların geleneksel olarak sürdürülebilirlik etkilerini ve performanslarını bildirmek için kullandıkları standart açıklamaların sayısında bir artış olmuştur. G4 raporlama sürecinde kullanılacak yönetim yaklaşımıyla ilgili 58 genel standart belirlenmiş ve bir kuruluşun sürdürülebilirlik yönlerini ölçmek için 91 gösterge belirtilmiştir (Jones, Comfort & Hillier, 2016: 224). GRI Raporlama

Standartlarına bağlı sürdürülebilirlik raporları, kuruluşun üstlendikleri stratejiler ve yönetim yaklaşımının bir parçası olarak raporlama dönemindeki faaliyetleri ve sonuçları sunmaktadırlar. Bu raporların amaçları (Kocamış ve Yıldırım, 2016: 44):

- Sürdürülebilirlik performansını, yasalar, kurallar, göstergeler, performans standartları ve gönüllü girişimler açısından değerlendirmek,
- Kuruluşun sürdürülebilir kalkınma ile ilgili hareketlerden nasıl etkilendiğini ve etkilerini açıklamak,

Kuruluşun dönem faaliyetlerini farklı kuruluşların performanslarıyla karşılaştırmaktır.

GRI G4 Standart Bildirimlerinde kuruluşların sürdürülebilirlik raporlarını kılavuzlarla uyumlu olarak hazırlanması için uygulaması gereken kriterler bulunmaktadır. Bunun için kılavuzlarda, “Temel” ve “Kapsamlı” olmak üzere iki başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar sürdürülebilirlik raporunun ana bileşenleri olan ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetim performansının etkilediği altyapıyı oluşturmaktadır.

GRI Özel Standart Bildirimlerde Gösterge ve Unsurlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Özel Standart Bildirimlerde Gösterge ve Unsurlar

KATEGORİLER	UNSURLAR		
Ekonomik	Ekonomik Performans, Piyasa Varlığı, Dolaylı Ekonomik Etkiler, Satın Alma Uygulamaları		
Çevresel	Malzemeler, Enerji, Su, Biyolojik Çeşitlilik, Emisyonlar, Atık Sular ve Atıklar, Ürün ve Hizmetler, Uyum, Nakliye, Genel, Tedarikçinin Çevresel Açından Değerlendirilmesi, Çevresel Şikayet Mekanizmaları		
Sosyal	Alt Kategoriler	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş	İstihdam, İşgücü/Yönetim İlişkileri, İş Sağlığı ve Güvenliği, Eğitim ve Öğretim, Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği, Kadın ve Erkekler İçin Eşit Ücret, Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi, İşgücü Uygulamaları Şikayet Mekanizmaları.
		İnsan Hakları	Yatırım, Ayrımcılığın Önlenmesi, Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı, Çocuk İşçiler, Zorla veya Cebren Çalıştırma, Güvenlik Uygulamaları, Yerli Halkların Hakları, Değerlendirme, Tedarikçilerin İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi, İnsan Hakları Şikayet Mekanizmaları.
		Toplum	Yerel Toplular, Yolsuzlukla Mücadele, Uyum, Kamu Politikası, Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi, Rekabete Aykırı Davranış, Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikayet Mekanizmaları.
		Ürün Sorumluluğu	Pazarlama İletişimi, Müşteri Sağlık ve Güvenliği, Müşteri Gizliliği, Ürün ve Hizmet Etiketlemesi, Uyum.

Kaynak: GRI- G4, 2014: 9

Ekonomik kategorisinin alt unsurlarından ekonomik performans unsuru, üretilen ve dağıtılan doğrudan ekonomik değer, iklim değişikliğinin kuruluş faaliyetlerine olan finansal etkileri ve iklim değişikliğinden kaynaklanan diğer risk ve fırsatları, kuruluşun belirlenmiş tazminat planı ve yükümlülüklerinin kapsamının, devletten alınan mali yardımın toplam parasal değerinin bildirilmesini kapsamaktadır (GRI- G4, 2014: 48-49).

Bir kuruluşun hava, kara, su ve ekosistemlerle birlikte yaşayan ve yaşamayan doğal sistemlerle ilgisi sürdürülebilirliğin çevresel boyutuyla ilgilidir. Çevresel kategorisinde su, enerji gibi girdilerle, atık sular, emisyonlar ve atıklar gibi çıktıları ve biyolojik çeşitlilik, nakliye, ürün-hizmet etkilerinin çevreyle uyumunu içermektedir (GRI-G4, 2014: 60-62).

Sosyal kategorisinde belirtilen işgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş alt kategorisi kapsamındaki unsurlar uluslararası alanda kabul görmüş standartlara ve ticari kuruluşların sorumluluklarına ilişkin belgelere dayanmaktadır. Buna bağlı istihdam unsuru, cinsiyet, yaş grubu ve bölgeye göre işe yeni alınan çalışanların ve çalışan devrinin toplam sayısının ve belirgin faaliyet yerlerine göre yarı zamanlı veya geçici çalışanlara sağlanmayan ve tam zamanlı çalışanlara sağlanan hakların ve cinsiyete göre doğum izninden sonra işe dönme ve işte kalma oranlarının bildirilmesini içermektedir.

2.4. Literatür Taraması

Sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili literatür incelendiğinde raporlama yapan işletmelerle ilgili birçok çalışma yapıldığı ancak Türkiye'deki tüm konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlamasını konu alan bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Türkiye'de ve yurt dışında konu ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Avustralya ve Slovenya gibi iki farklı ülkenin kurumsal sosyal sorumluluk raporlama sorunlarının nasıl ele alındığını incelemek için yapılan bir araştırmada, her iki ülkede de raporlamanın gönüllü olarak yapıldığı fakat bunun piyasa baskılarından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Avustralya raporlarında ürün, yönetim ve finans konularında farklılıklara yer verirken, Slovenya raporlarında çalışanlar, toplum ve çevresel kaygılar konularına yer vermiştir (Golob & Bartlett, 2007:1).

Hotels adlı dergide belirlenen ilk on otelin kurumsal raporları ve kurumsal sosyal sorumluluk raporlamalarını tanımlamak için yapılan bir araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, analiz edilen otellerin yüzde 80'i sosyal sorumluluk adına hayırseverlik için yaptığı bağışlardan bahsetmektedir. Otel işletmelerinin yüzde 60'ı çeşitli politikalarını rapor ederken, yüzde 40'ı sürdürülebilirlik raporlarında misyon ve vizyon ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Araştırmaya göre raporlama konusunda eksik bulunan sürdürülebilirlik raporlaması alanları vizyon, değerler ve çevresel konular olmuştur (Holcomb, Upchurch & Okumuş, 2007: 461).

Otel ve restoranlarda kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin müşteri memnuniyeti üzerindeki etkilerine yönelik yapılan bir çalışmada, oteller için pozitif kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin hem müşteri memnuniyeti hem de firma değeri açısından olumlu etki yarattığı gözlemlenmiştir (Lee & Heo, 2009: 637).

GRI-G3 standartlarına uygun sürdürülebilirlik raporu yayınlayan işletmeler arasından, büyüklük, finansal performans, sermaye yapısı ve kurumsal yönetim açısından önemli farklılıklar olup olmadığını analiz eden bir araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır. Avrupa'da bulunan, enerji ya da üretim sektöründe aktif olan, kâr oranı yüksek şirketlerin yüksek kalitede sürdürülebilirlik raporları sunma ihtimalleri daha yüksektir. Uzun vadeli büyüme oranı fazla olan işletmelerin sürdürülebilirlik raporu üretme olasılığı ise daha düşüktür (Dilling, 2010: 19).

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlarını inceleyen bir çalışmada, raporların kapsamının belirlenmesinde faydalı olacak raporlama biçiminin GRI Küresel Raporlama Girişimi Rehberine bağlı kalmak olacağı belirtilmiştir. GRI Rehberi, diğer raporlamalara göre daha geniş bir kapsam sunmaktadır. Hangi konunun raporlanacağı, bölümler ve maddeler şeklinde, faaliyet gösteren sektöre göre ayrı kılavuz içererek esnek bir yapı sunmaktadır (Aydemir, 2012: 168).

Altuntaş ve Türker'in sürdürülebilirlik raporlaması yayınlayan ISO 500 listesinde belirledikleri 10 firmanın sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili yaptıkları araştırmanın sonucuna göre, firmaların raporlarında çevresel ve sosyal kategorilerde birçok açıklama yapmalarına rağmen raporlarda ekonomik kategoriye daha çok önem verildiği anlaşılmıştır (Altuntaş ve Türker, 2012: 59).

Kanada'da bulunan 94 şirketin 2008 yılına ait sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi yöntemiyle incelendiği bir araştırmada, raporlar GRI standartlarıyla karşılaştırılmıştır. İncelenen raporların 31 tanesinde GRI göstergesi olarak tanımlanan göstergelerin bulunduğu tespit edilmiştir (Roca & Searcy, 2012: 103).

Asya'da bulunan on lüks otelin sürdürülebilirlik raporları üzerinde yapılan bir çalışmada, çoğu otelin sürdürülebilirlik raporlarında toplum ve çevre konularına değindikleri, finansal konularda verilen bilgilere fazla yer verilmediği gözlemlenmiştir (Cherapanukorn & Focken, 2014: 207).

2012 yılında yaptığı satışlara bağlı olarak ISO 500 listesinden seçilerek belirlenen 14 şirketin sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Buna göre karşılaştırılan şirketlerin alt kategorilerinin birbirinden farklı oldukları gözlemlenmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinde eğitim ve çevreyle ilişkiler konularının açıklamaları diğerlerine göre daha fazladır (Pusak, 2014: 75).

Türkiye'de bulunan 13 zincir otelin kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri üzerinde yapılan bir çalışmada, otellerin sosyal sorumluluk faaliyetlerinin sağlık, eğitim, çevre, doğal afetler ve yoksulluk yardımları, yerel ve kültür olmak üzere altı ana ilkedden oluştuğu gözlemlenmiştir (İçigen, Çevik ve Doğan, 2016: 307).

Turizm ve konaklama işletmelerinin kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarını içerik analizi yöntemiyle değerlendiren bir çalışmada, incelenen işletmelerin raporlarında genel olarak su kullanımı, enerji tasarrufu ve atık yönetimi ile ilgili performanslarına ilişkin daha çok bilgi verildiği tespit edilmiştir (Medrado & Jackson, 2016: 116).

Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarına yönelik yapılan araştırmaya göre, rapor yayınlayan şirketlerin arttığı ve şirketlerin daha çok artmasıyla paydaşların işletmeye olan güveninin artması neticesinde yatırımların da artacağı düşünülmektedir (Özdemir ve Pamukçu, 2016: 33).

Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan 35 işletmenin faaliyet raporları ve sürdürülebilirlik raporları üzerinde yapılan araştırma sonucunda işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yaptıkları bilgilendirmenin işletmenin performansını artırdığı belirtilmektedir (Taşdemir, 2017: 97).

2011 ve 2015 yılları arasında Türkiye'de bulunan banka sektörü sürdürülebilirlik raporlarıyla ilgili yapılan araştırmada, sosyal açıdan iş sağlığı güvenliği kategorisinde ve çevresel açıdan enerji kategorisinde bilgi artışının olduğu gözlemlenmiştir (Altun, 2017: 109).

Türkiye'deki otellerin sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemiyle incelenerek, sürdürülebilirlik raporlarında hangi unsurların olması gerektiğini tespit etmek için yapılan bir araştırmada; Türkiye'deki otellerin sürdürülebilirlik raporlarının uluslararası standartlara uygun olmadıkları belirtilmiştir. Otellerin raporlarını sürdürülebilirliğe katkı sağlamak için değil kendi reklamlarını yapabilmek için hazırladıkları tespit edilmiştir (Ekeril ve Göde, 2017).

Kurumsal sürdürülebilirliğin firma performansına etkilerini inceleyen bir çalışmada, kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının sunulmasının tüm paydaş grupları açısından önemi vurgulanmaktadır. Raporlama sayesinde kurumsal sürdürülebilirlik performansı değerlendirilebilir ve başta kendi olmak üzere rakipleriyle net bir şekilde karşılaştırma yapılabilir olduğu görülmüştür (Turhan vd., 2018: 31).

Türkiye'de, 2015 yılına kadar GRI rehberi kullanılarak hazırlanmış sürdürülebilirlik raporlarının, sektör ve yıllara göre farklılıklarının incelendiği çalışmada, ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda yapılan açıklamaların en fazla toptan ve perakende satış sektöründe yapıldığı, en fazla açıklamanın da 2013 yılında yapıldığı tespit edilmiştir (Şahin, Çankaya ve Karakaya, 2018: 28).

2017 yılının en iyi marka değerine sahip otel zincirlerinin sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi yöntemiyle incelendiği bir çalışma sonucunda, otellerin raporlarında sosyal ve ekonomik kategori unsurlarına yer verildiği fakat çevresel unsurlara fazla yer verilmediği görülmüştür (Karadeniz ve Uzpak, 2018: 6).

Guix, Priego ve Font arafından 50 otel işletmesinin sürdürülebilirlik raporları incelenmiş ve raporlarda açıklanan bilgilerin paydaşları nasıl tanımladıkları ve onları nasıl dahil ettikleri konusunda zayıf oldukları ve paydaş beklentilerine cevap veremedikleri gözlemlenmiştir (Guix vd., 2018: 1070).

3. TÜRKİYE'DEKİ KONAKLAMA İŞLETMELERİNE AİT SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ

Sürdürülebilirliğin zamanla daha da artan önemi turizm sektöründe giderek artış göstermektedir. Buna bağlı olarak, sürdürülebilirlik raporları da turizm sektörü için önem arz etmektedir. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporu hazırlayabilmeleri için dünya çapında en çok kullanılan raporlama çerçevelerinden biri olan GRI Standartlarına bağlı GRI Standartları Kurulu (GSSB) sektörüne özel olarak standartlar hazırlamaktadır ve turizm sektörüne rehber olması için de sektörel standartlar hazırlamıştır. Bu bölümde konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları, turizm sektörü için hazırlanan GRI Turizm Göstergeleri ile karşılaştırılarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarını, dünya çapında genel kabul görmüş standartlar olan Global Reporting Initiative (Küresel Raporlama Girişimi - GRI) Standartlarıyla karşılaştırarak değerlendirmektir. Bu çalışmada ayrıca sürdürülebilirlik raporlaması, raporlama çerçeveleri ve otellerin sürdürülebilirlik raporlamaları üzerinde durularak, otellerin sürdürülebilirlik raporlarını hangi amaçla hazırladıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren otellerin sürdürülebilirlik raporları, dünya çapında kullanılan raporlama çerçevelerinden GRI Standartları ile karşılaştırılarak aralarındaki farklar incelenmiştir. Bu sayede raporların uluslararası standartlara uygunluğunun tespit edilmesi ve otellerin sürdürülebilirlik raporlarını geliştirmelerine yardımcı olması amaçlanmıştır. Literatür incelendiğinde Türkiye'de bulunan tüm konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarını kapsamlı bir şekilde inceleyen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırmanın özgünlüğünün literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilecek veriler Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlaması hazırlayan otellerin sunacakları raporların uluslararası standartlara uygun olmasına katkı sağlaması ve bu alanda yapılacak araştırmalara veri sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada Google arama motoru kullanılarak ve Kültür Turizm Bakanlığına bağlı 482 adet yeşil otelin web siteleri incelenerek 50 sürdürülebilirlik raporuna ulaşılmıştır (Son İnceleme Tarihi: 12.08.2019). Sürdürülebilirlik raporlarını web sitelerinde yayınlamayan 5 yıldızlı zincir otellere mail yoluyla sürdürülebilirlik raporları ile ilgili bilgi talep edilmiştir fakat hiçbirinden cevap alınmamıştır. Elde edilen raporlar 2014-2019 yıllarını içermektedir. Araştırmaya dahil edilen oteller her yıl düzenli olarak sürdürülebilirlik raporlarını yayınlamadıkları için yıllar itibarıyla bir karşılaştırma yapılmamıştır. Her otelin sadece bir yıla ilişkin raporu analize tabi tutulmuştur.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, Türkiye'de bulunan ve sürdürülebilirlik raporlarını yayınlayan tüm otellere ait raporlar, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Standartlarına uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

İçerik analizi, metinlerden veya diğer anlamlı materyallerden elde edilen bilgilerin kullanım ilişkilerine göre tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir (Krippendorf, 2018: 24). İçerik analizi; odak grupları, röportajlar, videolar ve kültürel gözlemler dahil olmak üzere çeşitli nitel araştırma yaklaşımları kullanılarak toplanan verilerin değerlendirilmesi için bilimsel bir yöntem sunmaktadır (Kondracki, Wellman & Amundson, 2002: 225). İçerik analizi, aynı anlamı taşıyan belirlenmiş temaların toplanması ve bu temaların bir araya getirilerek yorumlanmasına yardımcı olan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 251).

Araştırma kapsamında Türkiye'de bulunan otellerin web sitelerinden elde edilen 50 sürdürülebilirlik raporu analiz edilmiştir. Yayımlanan raporlar, GRI'nin bağımsız standart belirleme kurulu tarafından sürdürülebilirlik raporlaması için sektöre özel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanan GRI TURİZM GÖSTERGELERİ ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir. GRI Turizm Göstergeleri 3 ana kategoriden ve bunlara bağlı 22 alt kategoriden oluşmakta olup, bu kategoriler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. GRI 4 Standartları Turizm Göstergeleri

Sürdürülebilirlik Kategorisi	Önerilen Konu	Konu Özelliği (Varsa)
Ekonomik	Dolaylı Ekonomik Etkiler	Yerel Halk
Çevresel	Malzemeler	-Temizlik ürünleri için kaynak sağlama ve standart uygulamalar, çevre, sağlık ve güvenlik kriterleri -Temizlik ürünlerini tedarik uygulamaları ve standartları, kimyasalların ve/veya tehlikeli maddelerin kullanılmasında ulusal ve uluslararası standartlara uyma -Yiyecek ve içecek için kaynak sağlama standartları.
	Malzemelerin Temini ve Kullanımı	-Operasyonel malzemeler -Ormanlardan elde edilen ahşap malzemelerin kullanımı ve yönetimi
	Plastik Kullanımı ve Yönetimi	
	Enerji Tüketimi	Otel işlemleri
	Operasyonların Enerji Verimliliği	
	Yakıt Tüketimi	Gemiler
	Su Tüketimi	Otel işlemleri
	Su Çekimi	Suyun az olduğu alanlarda su tüketimi ve yönetimi
	Atık Sular	Yönetim ve İşleyiş
	Biyoçeşitlilik, Ekosistem ve Doğanın Korunması	Turizmin hem kıyı hem de deniz ekosistemleri üzerinde etkileri
	Hava ve Sera gazı Emisyonları	Otel işlemleri
	Atık Yönetimi	Üretim, imha, yönlendirme
Sosyal	Çalışma Şartları	İnsan sermayesi gelişimi
	Göçmen İşçiler	-İnsan ticareti riski -İşe alma ve istihdam
	Yerel Toplum Üzerindeki Etkiler ve Hizmetler	Turistik kuruluşların işletilmesi
	Yerel Toplum Katılımı	Turistik kuruluşların işletilmesi
	Yasadışı Seks Turizmi	İnsan ticareti riskleri ve çocuk istismarı
Diğer	Kurumsal Yönetim	Yönetişim organlarına katılım
	Gıda Güvenliği	Yiyeceklerden kaynaklı sağlık riski
	Doğal ve Kültürel Miras	Turistik işletmelerin yönetimi ve işletilmesi
	Kaynak Stratejisi ve Politikaları	-Tedarikçilerin Avrupa Standartları ve Yönergelerine uyumu -Yerel ve adil ticaret ürün ve hizmetleri

Kaynak: GRI, 2013

Kodlama sürecinde, GRI turizm göstergelerine göre belirlenen ana kategoriler olduğu gibi alınmıştır. Kullanılan ana kategoriler; “Ekonomi”, “Çevre”, “Sosyal” ve “Diğer” olarak belirlenmiştir. Alt kategorilerin bir kısmı analiz sırasında, raporların içeriğine uygun olması açısından GRI turizm göstergelerinin esasına bağlı kalınarak düzenlenmiştir. Alt kategorilerden bazıları birbirleri ile benzer ifadeler içerdikleri için birleştirilmiştir. Seçilen kategorileri daha iyi ifade edebilmek için anahtar kelimeler belirlenmiştir. Anahtar kelimeler GRI standartları ve GRI turizm göstergelerinde bulunan açıklamalardan faydalanılarak belirlenen alt kategorilere göre oluşturulmuştur. Her alt kategorinin içeriğini tespit edebilmek için GRI standartlarından faydalanarak oluşturulan anahtar kelimeler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Alt Kategorilere Göre Belirlenen Anahtar Kelimeler

Alt Kategoriler	Anahtar Kelimeler
Dolaylı Ekonomik Etkiler	-Ekonomi -Ekonomik Büyüme -Ekonomik Etki -Ekonomik Performans -Kalkınma -Yatırım
Malzeme Temini	-Hammadde -Malzeme -Satın Alma -Tedarikçi -Temizlik Malzemesi -Yerel Ürün ve Tedarik
Malzeme Temini ve Kullanımı	-Ambalaj -Çevresel Etki -Geri Dönüşüm -Tesellüm -Teslimat -Tedarikçi Denetimi -Ürün ve Hizmet
Atık Yönetimi	-Atık Depolama -Atık Yönetimi -Depolama -Kimyasal Atık -Plastik -Tehlikeli Atık
Enerji Tüketimi ve Enerji Verimliliği	-Doğalgaz -Elektrik -Enerji -Fuel, LNG, LPG -Isıtma -Soğutma -Yakıt -Yenilenebilir Enerji
Biyçeşitlilik, Ekosistem ve Habitat Koruması	-Biyçeşitlilik -Doğal Hayatı Koruma -Doğal Yaşam -Ekosistem -Habitat -Kültürel Miras
Hava Emisyonları ve Sera Gazı Emisyonları	-Emisyon -Karbon Ayak İzi -Karbon, CO2 -Sera Gazı
Su Tüketimi	-Aritma -Atık Su -Su Tasarrufu -Su Tüketimi
Çalışma Şartları	-Çalışan, İşgören, Personel -İstihdam -İş Sağlığı ve Güvenliği -Personel Eğitimi -Toplumsal Cinsiyet Eşitliği -Uluslararası Çalışan -Yasal Haklar
Yerel Toplum Katılımı-Yerel Topluma Hizmet	-Çevre Koruma -İnsan Hakları -Paydaş -Sosyal Etkinlikler -Sosyal Proje -Yerel Halk
Gıda Güvenliği	-Gıda Güvenliği -Gıda Hijyeni -Yiyecek-İçecek

Belirlenen bu anahtar kelimeler kullanılarak kategorilerin raporlarda ne sıklıkta geçtiği belirlenmiştir. Anahtar kelimelerin analiz yapılan raporlarda ne kadar geçtiğinin belirlenebilmesi için her bir kelimeye birer puan eklenerek kodlama yapılmıştır. Araştırmada kelime sıklıkları ve frekanslarına ulaşabilmek için Nvivo 12 paket programı kullanılmıştır.

3.3. Araştırma Sonuçları

Araştırma kapsamında analiz edilen 50 sürdürülebilirlik raporunun bilgileri Tablo 4’te verilmiştir. Otellerin adları, raporlama yılları ve kaç yıldızlı olduğu bilgisi verilmiştir. Analiz sırasında kolaylık olması açısından her otele birer kod verilmiştir.

Tablo 4. Araştırma Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporları İncelenen Oteller

Kod	Otel Adları	Rapor Yılı	Yıldız	Kod	Otel Adları	Rapor Yılı	Yıldız
O1	Acanthus & Cennet Barut Collection	2019	5	O26	IC Hotels	2017	5
O2	Akra Hotels	2017	5	O27	IP Hotels	2018	4
O3	Alaiye Resort & Spa Hotel	2017	5	O28	Kefaluka Resort Hotel Mnm L	2019	5
O4	Aqua Fantasy Hotel & Spa	2017	5	O29	Lara Barut Collection	2018	5
O5	Arcanus Side Resort	2017	5	O30	Liberty Hotels	2016	5
O6	Arum Barut Collection	2019	5	O31	Limak Otelleri	2017	5
O7	Baia Lara Hotel	2017	5	O32	Maxx Royal Belek Golf Resort	2017	5
O8	Barut B Suites	2018	4	O33	Miracle Resort Hotel	2016	5
O9	Bellis Deluxe Hotel	2017	5	O34	Palm Wings Beach Resort & Spa	2017	5
O10	Blue Waters Clup	2018	5	O35	Palmin Hotel	2018	4
O11	Calista Luxury Resort	2018	5	O36	Palmiye Hotel	2016	4
O12	Casa de Maris Spa & Resort Hotel	2017	5	O37	Paloma Hotels	2018	5
O13	Clup & Hotel Letoonia	2017	5	O38	Panorama Hotel	2018	4
O14	Commodore Elite Suites & Spa	2018	5	O39	Papillon Hotels	2016	5
O15	Delphin Group Hotels	2017	5	O40	Sentido Orka Lotus Beach	2017	5
O16	Eftalia Aqua Resort	2018	4	O41	Sherwood Hotels & Resort	2016	5
O17	Fame Residence Lara & Spa	2016	5	O42	Side Star Hotels	2018	5
O18	Gloria Hotels & Resorts	2016	5	O43	Sun City Hotel & Beach Clup	2018	4
O19	Gold City Hotel	2017	5	O44	Sun Prime Numa Beach	2017	4
O20	Gold Island Hotel	2017	5	O45	Susesi Luxury Resort	2017	5
O21	Grand Yazıcı Hotels	2018	5	O46	TT Hotels	2018	5
O22	Güral Premier Belek	2016	5	O47	Tui Magic Life Jacaranda	2019	5
O23	Hillside Beach Clup	2018	5	O48	Tui Sensimar Andız by Barut Hotels	2018	4
O24	Hotel Aqua	2018	5	O49	Turan Prince World Hotel	2019	5
O25	Hotel Pine Valley	2016	3	O50	Venosa Beach Resort Spa	2018	5

3.3.1. Ekonomi Kategorisindeki Göstergelere Uyumun Analizi

Ekonomi kategorisinin alt kategorisi “Dolaylı Ekonomik Etkiler” olarak belirlenmiştir. Dolaylı ekonomik etkiler, GRI Standartlarına göre; işletmelerden alt yapı yatırımlarına, işletmenin çevresine sağladığı ekonomik etkilerine, kuruluşun olumlu veya olumsuz ekonomik etkilerine örnek vermelerini ve diğer paydaş öncelikleri bağlamında ekonomik etkilerin öneminden bahsedilmesini istemektedir. Buna göre; “Ekonomi”, “Ekonomik Büyüme”, “Ekonomik Etki”, “Ekonomik Performans”, “Kalkınma” ve “Yatırım” anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

“Ekonomi” ana kategorisinin alt kategorisi olan “Dolaylı Ekonomik Etkiler” kategorisine bağlı altı anahtar kelimenin kaç raporda geçtiği ve toplam atıf sayıları Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Ekonomi Ana Kategorisine İlişkin Rapor ve Atıf Sayıları

Alt Kategori	Anahtar Kelime	Rapor Sayısı	Yüzde (%)	Atıf Sayısı
Dolaylı Ekonomik Etkiler	Ekonomi	33	%66	204
	Kalkınma	27	%54	100
	Yatırım	24	%48	59
	Ekonomik Etki	14	%28	15
	Ekonomik Performans	14	%28	14
	Ekonomik Büyüme	2	%4	5
Toplam				397

Tablo 5 incelendiğinde “Ekonomi” kategorisinde yapılan toplam atıf sayısının 397 olduğu görülmektedir. En çok atıf yapılan anahtar kelime 33 raporda (%66) 204 defa tekrar eden “Ekonomi” kelimesi olmuştur. GRI Standartlarında “Dolaylı Ekonomik Etkiler” başlığı altında faaliyet gösterilen bölgede altyapı yatırımların desteklenmesine dair bilgilerin yer alması gerektiği, sosyal ve çevresel şartların iyileştirilmesinin ya da bozulmasının ekonomik etkisi ve faaliyet gösterilen bölgelerde ekonomik kalkınmaya olan etkinin bildirilmesi istenmiştir. Ancak rapor içerikleri incelendiğinde, ekonomi ve kalkınma ile ilgili ifadelerle birlikte sosyal ve çevresel şartlardaki değişimlerin ekonomik kalkınma üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri hakkında herhangi bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir.

GRI raporlama standartlarına göre işletmelerin ekonomik verilerine yer vermesi gerekmektedir. İşletmenin ekonomik performansını, bölge halkına olan ekonomik etkilerini, faaliyette buldukları bölgenin kalkınmasına etkilerini, yatırım faaliyetlerini bildirmesi hem uzun vadede değer yaratması açısından hem de paydaşları bilgilendirmesi açısından önem taşımaktadır. “Ekonomik Performans” anahtar kelimesi raporlarda geçmekle birlikte GRI Standartlarında istendiği gibi işletmenin ekonomik performansından veya bunların sonuçlarından bahsedilmediği görülmüştür. Ayrıca paydaş önceliklerinden de bahsedilmediği gözlemlenmiştir.

3.3.2. Çevre Kategorisindeki Göstergelere Uyumun Analizi

Çevre kategorisi, işletmenin enerji, su gibi ihtiyaç duyduğu maddelerle atıklar, atık sular ve emisyonlar gibi çıktılarının etkilerini içermektedir. Ayrıca biyoçeşitlilik, ürün-hizmet, nakliye gibi etkilerin çevreyle uyumunu ve bu alanda yapılan harcamaları kapsamaktadır. GRI turizm göstergelerinde belirtilen “Çevre” kategorisine göre belirlenen alt kategoriler aşağıda belirtilmiştir.

GRI Turizm Göstergelerinde çevre kategorisinin alt kategorileri; “Malzeme Temini”, “Malzeme Temini ve Kullanımı”, “Enerji Tüketimi”, “Su Tüketimi”, “Atık Yönetimi”, “Biyçeşitlilik, Ekosistem ve Habitat Koruması” ve “Hava Emisyonları- Sera Gazı Emisyonları” olarak belirlenmiştir.

Tablo 6. Çevre Ana Kategorisine İlişkin Rapor ve Atıf Sayıları

Alt Kategori	Anahtar Kelime	Rapor	Yüzde	Atıf Sayısı
Malzeme				665
	Satın Alma	31	%62	220
	Tedarikçi	43	%86	217
	Malzeme	26	%52	171
	Hammadde	24	%48	48
	Yerel Ürün ve Yerel	5	%10	6
	Temizlik Malzemesi	3	%6	3
Malzeme Temini ve Kullanımı				312
	Ambalaj	35	%70	102
	Geri Dönüşüm	35	%70	92
	Tesellüm	5	%10	49
	Teslimat	18	%36	30
	Ürün ve Hizmet	15	%30	19
	Tedarikçi Denetimi	10	%20	11
	Çevresel Etki	7	%14	9
Atık Yönetimi				526
	Tehlikeli Atık	30	%60	168
	Atık Yönetimi	36	%72	120
	Plastik	41	%82	114
	Depolama	25	%50	60
	Kimyasal Atık	20	%40	48
	Atık Depolama	14	%28	16
Enerji Tüketimi ve Enerji Verimliliği				1496
	Enerji	50	%100	805
	Fuel, LNG, LPG	35	%70	383
	Doğalgaz	28	%56	72
	Isıtma	32	%64	64
	Soğutma	30	%60	54
	Yakıt	20	%40	43
	Yenilenebilir Enerji	28	%56	41
	Elektrik	8	%16	34
Biyçeşitlilik, Ekosistem, Habitat Koruması				234
	Habitat	21	%42	109
	Doğal Hayatı Koruma	22	%44	47
	Doğal Yaşam	25	%50	49
	Kültürel Miras	12	%22	17
	Ekosistem	9	%18	9
	Biyçeşitlilik	2	%4	3
Hava Emisyonları- Sera Gazı Emisyonları				178
	Karbon-CO2	27	%54	128
	Emisyon	18	%26	35
	Karbon Ayak İzi	3	%6	8
	Sera Gazı	6	%12	7
Su Tüketimi				359
	Su Tüketimi	40	%80	168
	Su Tasarrufu	34	%72	126
	Atık Su	18	%36	45
	Arıtma	14	%28	20
Toplam				3770

Tablo 6 incelendiğinde “Çevre” kategorisine ilişkin belirlenen anahtar kelimelere toplam 3770 atıf yapılmıştır. En çok atıf yapılan alt kategori ise 1496 defa tekrarlanan “Enerji Tüketimi ve Enerji Verimliliği” olmuştur. Sonrasında “Malzeme” alt kategorisine 665 defa, “Atık Yönetimi” alt kategorisine 526 defa, “Su Tüketimi” alt kategorisine 359 defa, “Malzeme Temini ve Kullanımı” alt kategorisine 312 defa, “Biyçeşitlilik, Ekosistem, Habitat Koruması” alt kategorisine 234 defa atıf yapılmıştır. “Çevre” kategorisinde en az atıf yapılan alt kategori ise 178 defa tekrarlanan “Hava Emisyonları- Sera Gazı Emisyonları” olmuştur.

GRI turizm göstergelerinde hammadde ile ilgili satın alımların öneminden, üretim ve dağıtımlarının çevresel ve sosyal etkilerinden, hammadde kıtlığında yapılacaklardan bahsedilmesi istenmiştir (GRI, 2013: 5). Buna bağlı olarak araştırma kapsamında incelenen raporlarda, hammadde satın alımlarının yerel ekonomiye sağlayacağı katkı hakkında bilgi verildiği, ancak hammadde kıtlığına bağlı olarak yapılacaklara ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir.

“Malzeme”, “Satın Alma” ve “Tedarikçi” alt kategorileriyle ilgili kelime sıklıklarının fazla olduğu gözlemlenmiştir. Verilen örneklerde fazla ayrıntıya yer verilmemiş olsa da GRI Standartlarında istenen şartlara uygun olduğu görülmektedir.

GRI turizm göstergelerinde faaliyet gösterilen yerdeki yerel halktan ne oranda ürün tedariki sağlandığı bilgisi istenmektedir. Analiz sonuçlarına göre “Yerel Ürün-Yerel Tedarik” anahtar kelimesinin sadece 5 raporda ve 6 defa kullanıldığı görülmektedir.

Çevresel ve sosyal sorunları kapsayan resmi kaynak politikası, temizlik ürünleri satın alınırken çevre, sağlık ve güvenlik kriterlerinin bütünlüğüyle ilgili bilgi, satın alma işlemi için çevresel ürün özelliklerine ilişkin detaylar veya diğer uluslararası standartlara uygunluk, ekolojik etiketlerle satın alınan temizlik ürünlerinin, tedarikçilerinin çevresel veya sosyal konulardaki denetimi (örneğin sağlık ve güvenlik riski taşıyonları, çalışma koşulları) ve denetlenen tedarikçilerin yüzdesi, sürdürülebilir alımlar konusunda eğitilmiş alıcıların yüzdesi, çevresel etkileri azaltılmış ürünlerin satın alınması konuları yer almaktadır (GRI, 2013: 3). İncelenen raporlarda, GRI Standartlarında istendiği gibi konu ile ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmediği gözlemlenmiştir. Özellikle temizlik ürünleri ile ilgili çok az sayıda ve niteliksiz bilgilerin yer aldığı görülmektedir.

GRI turizm göstergelerinde malzemeler ve kullanımı ile ilgili olarak; alımların elden çıkarılması bilgilerinin verilmesi, ürünlerin ağırlığı, malzemelerin çevresel etkileri, tasarımları ve atık altyapısının yeniden kullanılabilirliği veya geri dönüşümü bilgilerinin önemli olduğu ifade edilmiştir (GRI, 2013: 5). Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini ve etki azaltma derecesini azaltmak adına yapılan girişimlerden, ürün ve hizmet bilgilerinin türü ve bu tür bilgi gereksinimlerine tabi olan önemli ürün ve hizmetlerin yüzdesinden bahsedilmesi istenmektedir (GRI, 2013: 6). Buna bağlı olarak ‘malzemeler’ kategorisi ile ilgili alınan örneklerin GRI’ye uygunluğu söz konusudur. Fakat ürün ve hizmetlerin çeşitleriyle ve yüzdeleriyle ilgili ayrıntılı bilgi verilmediği gözlemlenmiştir.

Otellerde atık suyun arıtılması ve yeniden kullanılması, katı atık yönetim planının uygulanması, kullanılan kimyasalların ve kirliliğin yönetimi ve azaltılması gerekmektedir. Uygunsuz atık ve kirlilik yönetimi yüksek çevresel ve sağlık riskleri taşır. Bu kapsamda ton cinsinden toplam atık, geri dönüştürülen atık yüzdesi, toplam ton cinsinden tehlikeli atık bilgilerinin belirtilmesi gerekmektedir. (GRI,2013: 3). Raporlarda atık ve depolama ilgili önemli bilgiler verilmiştir. Fakat işletme imajına zarar verecek olumsuz herhangi bir bilgiye yer verilmediği gibi verilen bilgilerin çoğu yüzeysel ve atık kavramını tanımlar nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

GRI turizm göstergelerinde plastik kullanımı ile ilgili; plastik ürünün yeniden tasarımı için fırsatlar, geri dönüşümleri ekonomileri etkileyebilecek geri kazanım veya yeniden kullanım, çevreye ve topluma yönelik riskler, paydaşlara doğrudan zarar veren plastikler için veya dolaylı olarak israf olan plastikler için riskler; kullanılan, toplanan veya akış aşağı dağıtılan plastiklerin türleri ve hacimleri ile ilgili performans göstergelerinden bahsedilmektedir (GRI, 2013: 8). Raporlar incelendiğinde plastik kullanımı ile ilgili birçok işletmenin ayrıntılı olarak açıklamada bulunduğu tespit edilmiştir.

GRI raporları yayınlayan tüm otel şirketlerinin bir tür enerji, su, atık ve karbon göstergelerini bildirmeleri gerekir. Operasyonlarında enerji ve su tüketiminin kontrolü, sera gazı emisyonlarının azaltılması, enerjinin daha verimli hale getirilmesi için önlemlerin alınması, enerji kullanımıyla çevreye zarar vermemeleri gerekir (GRI, 2013: 12). Raporlar incelendiğinde, “Enerji Tüketimi ve Verimliliği” kategorisi altında seçilen anahtar kelimelerin çok sayıda kullanıldığı, raporların içeriğinde GRI turizm göstergelerinde belirtilen şartları karşılayan ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

GRI Standartlarına göre, biyoçeşitlilik değeri olan alanın coğrafi konumu, korunan alanın veya korunan alanın dışındaki yüksek biyolojik çeşitlilik alanının niteliği (karasal alan, tatlı su ya da deniz ekosistemi) ile ilgili yeterli atıfta bulunulmalıdır (GRI, 2014: 101). Ancak raporlar incelendiğinde biyoçeşitlilik ile ilgili çok az sayıda raporda atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir.

GRI (2014)'ye göre "Habitat" korumalı tüm alanların veya restore edilmiş alanların boyutlarını ve yerlerini, restorasyon önlemi bağımsız dış profesyoneller tarafından onayı olup olmadığını, farklı habitat alanlarını korumak veya yenilemek için üçüncü taraflarla ortaklıklar olup olmadığını, her bir alanın durumunun raporlama döneminin sonundaki durumuna göre bildirilmelidir. Kültürel mirasın korunmasına yardımcı olma, yabancı hayvan türlerinin sürdürülebilir kullanımı, doğal türlerin peyzaj düzenlemesi için kullanılması, sürdürülebilirlik konularında müşterilerle iletişim kurulması gerekmektedir. Turistik tesislerin işletilmesi yerel çevre ile uyum içinde olmalı, aksi takdirde ekosistemin bozulmasına neden olabilir (GRI, 2013: 25). Buna göre "Biyçeşitlilik, Ekosistem ve Habitat Koruması" kategorisi için seçilen anahtar kelimelerin raporlarda çok az kullanıldığı ve verilen örneklerin GRI standartlarında istenen bilgilere kıyasla çok yüzeysel kaldığı görülmektedir.

GRI Standartlarının "Emisyonlar" başlığı altında istenen bilgiler şu şekildedir: Sera gazı emisyonlarını metrik ton CO₂ eşdeğeri olarak bildirilmesi, alım, satım veya ödeneklerin devri gibi sera gazı işlemleri varsa hesaplamaya dahil edilen gazlarının bildirilmesi, seçilen baz yılı, baz yılı seçmenin gerekçesini, baz yıldaki emisyonları ve baz yıl emisyonlarının yeniden hesaplanmasını tetikleyen emisyonlardaki önemli değişikliklerin bağlamını, kullanılan standartları, metodolojileri ve varsayımları, kullanılan emisyon faktörlerinin kaynağını ve kullanılan küresel ısınma potansiyeli oranlarını bildiriniz (GRI, 2014: 110). Tablo 6'da görüldüğü gibi "Hava Emisyonları ve Sera Gazı Emisyonları" kategorisine ait anahtar kelimelerin raporlarda çok az tekrarlandığı görülmektedir. Ayrıca rapor içerikleri incelendiğinde GRI Standartlarında istenen bilgilerden farklı olarak sadece yüzeysel bilgilere yer verildiği görülmüştür.

Su kıtlığı olan bölgelerde bulunan otel işletmelerinin su çekimi yapması, otellerin su tüketimi ve faaliyetlerden korunma çabaları, yeterli atık su arıtma altyapısı olmayan yerlerde su deşarjı yapılması, su tasarrufu için misafirlerin dahil edilmesi gerekmektedir (GRI, 2013: 14). Su tüketimi ve tasarrufu ile ilgili yeterli bilgi verilmesine rağmen hiçbir raporda su çekiminden bahsedilmemiştir. "Atık Su" anahtar kelimesinin raporlarda sıklıkla kullanılmamış olmasına rağmen, konunun açıklandığı raporlarda geniş ve nitelikli bilgilere yer verildiği tespit edilmiştir.

3.3.3. Sosyal Kategorisindeki Göstergelere Uyumun Analizi

İşletmelerin faaliyetleri ve faaliyetlerinin sonuçlarının etkilediği alan oldukça kapsamlıdır. Sosyal açıdan işletme, bu etki alanında bulunan paydaşlarına yani çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, hissedarlar gibi çıkar gruplarına karşı sorumludur. Sosyal kategorisi için "Çalışma Şartları" ve "Yerel Toplum Katılımı- Yerel Topluma Hizmet" alt kategorileri kullanılmıştır.

Tablo 7. Sosyal Ana Kategorisine İlişkin Rapor ve Atıf Sayıları

Alt Kategori	Anahtar Kelime	Rapor Sayısı	Yüzde	Atıf Sayısı
Çalışma Şartları				5395
	Çalışan (İşgören, Personel)	50	%100	5162
	İş Sağlığı ve Güvenliği	21	%42	106
	İstihdam	16	%32	82
	Personel Eğitimi	29	%58	39
	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	2	%4	3
	Yasal Haklar	2	%4	2
	Uluslararası Çalışan	1	%2	1
Yerel Toplum-Yerel Topluma Hizmet				249
	Paydaş	27	%54	128
	Çevre Koruma	21	%22	57
	İnsan Hakları	13	%26	25
	Yerel Halk	13	%26	19
	Sosyal Proje	14	%28	15
	Sosyal Etkinlikler	4	%8	5
TOPLAM				5644

Tablo 7 incelendiğinde "Sosyal" ana kategorisindeki anahtar kelimelere toplam 5644 atıf yapıldığı görülmektedir. Sosyal ana kategorisine bağlı olarak en fazla atıf, 5395 defa tekrarlanan "Çalışma Şartları" alt kategorisine yapılmıştır. En çok tekrar eden anahtar kelime ise 5162 defa kullanılan "Çalışan (İşgören, Personel)" anahtar kelimesi olmuştur. Bu sonuç otellerin sürdürülebilirlik raporlarında çalışanlarıyla ilgili açıklamalara oldukça fazla yer verdiklerini göstermektedir. GRI Turizm

Göstergelerinde çalışanın önemi şu şekilde vurgulanmıştır: “Oteller, restoranlar, barlar ve dinlenme tesisleri sektörü için önemli sürdürülebilirlik faktörleri; işi yönlendiren ve bir şirketin müşterilerinin görebildiği yüzünü oluşturan çalışanlardır. Bu, şirketlerin yetenek kazandırma ve elde tutma, insan sermayesi gelişimi, iş sağlığı ve güvenliği ve tüm tedarik zincirini kapsayan grup çapında etik ilkeleri içeren insan kaynakları politikalarını kullanmasını vazgeçilmez kılmaktadır.” (GRI, 2013: 18).

“İş Sağlığı ve Güvenliği” anahtar kelimesi 21 raporda (%42) toplam 106 kez geçmektedir. Rapor içerikleri incelendiğinde, işletmelerin çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hakları ve işletmenin konu ile ilgili politikalarından ziyade çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğine önem verdikleri şeklinde genel ifadelere yer verdikleri görülmüştür.

“Personel Eğitimi” anahtar kelimesi 29 raporda (%58) geçmiştir. Ancak raporlarda personel eğitimi ve eğitim politikası ile ilgili detaylı bilgiler verilmemiş, çalışanların eğitimine önem verdikleri şeklinde genel ifadelere yer verildiği görülmüştür.

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” anahtar kelimesi sadece 2 raporda (%4) toplam üç kez geçmektedir. Otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna hiç değinmediği görülmüştür.

“İstihdam” anahtar kelimesi tüm raporlarda geçmesine rağmen; istihdam politikaları, istihdam üzerinde etkili olan faktörler gibi konulara değinilmeden oldukça genel ifadelerle konuya değinildiği ve konu ile ilgili nitelikli bilgilere yer verilmediği görülmüştür

Çalışanların yasal olarak korunması, yaşama ücreti ödenmesi, sömürülmesinin önlenmesi politikası, temel insan haklarına bağlı olarak çalışmaları gerekmektedir (GRI, 2013: 18). İncelenen raporlara bakıldığında sadece 2 işletmenin (%4) “Yasal Haklar” ifadesine yer verdiği ve büyük çoğunluğun bu konuya hiç değinmediği tespit edilmiştir.

GRI Turizm Göstergelerinde göçmen işçiler ile ilgili bir başlık bulunmaktadır. Raporlar incelendiğinde göçmen işçilerle ilgili herhangi bir ifade kullanılmadığı sadece bir raporda “uluslararası çalışan” ifadesinin kullanıldığı görülmüştür.

GRI Turizm Göstergelerine göre; turizm işletmelerinin faaliyet gösterdikleri turizm merkezlerinde yerel toplulukların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmaları gerekir. Yerel halkın temel hizmetlere ve konutlara erişimi sağlanması, arazi, su ve mülk edinme haklarına saygı duyulması, yerel toplulukları canlı tutacaktır ve kaliteyi etkileyecektir. Yerel toplulukların yaşam koşullarının sağlanması ve haklarına saygı gösterilmesi gerekmektedir. Tatil bölgelerinde, sosyal projeler gerçekleştirilmeli ve toplum katılımı sağlanmalıdır (GRI, 2013: 21). Ancak rapor içerikleri incelendiğinde yerel halk ile ilgili sadece 13 işletmenin (%26) açıklamada bulunduğu görülmüştür. Bu durum, otel işletmelerin yerel halklarla ilgili açıklamalarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

“Paydaş” anahtar kelimesi 27 raporda (%54) geçmesine rağmen GRI Standartlarında istendiği gibi paydaşlarını detaylı bir şekilde açıklayan herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

3.3.4. Diğer Kategorisindeki Göstergelere Uyumun Analizi

Otel işletmelerinde yiyecek-içecek tüketimi oldukça fazla olduğundan kullanılan gıdanın tedarik aşaması, güvenliği ve temiz olması oldukça önemlidir. Diğer kategorisinde “Gıda Güvenliği” alt kategorisi yer almaktadır. Buna uygun olarak analizde “Gıda güvenliği”, “Gıda Hijyeni” ve “Yiyecek-İçecek” anahtar kelimeleri tercih edilmiştir.

Tablo 8. Diğer Ana Kategorisine İlişkin Rapor ve Atıf Sayıları

Alt Kategori	Anahtar Kelime	Rapor Sayısı	Yüzde	Atıf Sayısı
Gıda Güvenliği	Gıda Güvenliği	36	%72	104
	Yiyecek-İçecek	12	%24	43
	Gıda Hijyeni	2	%4	2
Toplam				149

Tablo 8 incelendiğinde “Diğer” ana kategorisine ait “Gıda Güvenliği” alt kategorisinin tüm işletme raporlarında toplam 149 defa kullanıldığı görülmektedir. Buna göre en çok atıf alan ve en fazla raporda geçen anahtar kelime “Gıda Güvenliği” kelimesi olmuştur. Sonrasında en fazla atıf alan anahtar kelime

“Yiyecek-İçecek”tir. Raporlarda en az geçen anahtar kelime ise “Gıda Hijyeni” anahtar kelimesi olmuştur.

Gıdalar konaklama işletmelerinin yapı taşlarından biridir. Buna bağlı olarak gıda güvenliği, hijyeni ve yiyecek içecekler konaklama işletmeleri için önem taşımaktadır. GRI Turizm göstergelerinde, yiyeceklerde lezzeti arttırmak için trans yağ kullanımı ile ilgili bu yağların sıradan doymuş yağlardan daha ciddi sağlık riskleri doğurduğu konusunda endişeler de dile getirilmiştir (GRI: 2013: 24).

“Gıda Güvenliği” anahtar kelimesi 36 raporda (%72) 104 defa kullanıldığı görülmektedir. Gıda güvenliği konusu raporlarda sıklıkla incelenmesine rağmen rapor içerikleri incelendiğinde, konu ile ilgili fazla ayrıntıya girilmeden genel ifadelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

“Yiyecek- İçecek” anahtar kelimesi 12 raporda (%24) toplam 43 kez geçmektedir. İşletmelerin %76’sının yiyecek-içecek konusuna hiç değinmediği ve konunun az sayıda işletme tarafından işlendiği görülmektedir.

“Gıda Hijyeni” anahtar kelimesi sadece 2 raporda (%4) ve sadece iki kez geçmektedir. İki işletme dışında diğer otel işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında gerekli açıklamaları yapmadıkları tespit edilmiştir.

3.4. Otel İşletmeleri Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Raporlama İlkelerine Uyumunun Değerlendirilmesi

Sürdürülebilirlik raporlamalarında şeffaflığın sağlanması için tüm kuruluşlar tarafından uygulanması gereken GRI Raporlama İlkeleri iki gruba ayrılmaktadır:

- a- Rapor İçeriğinin Belirlenmesine İlişkin İlkeler
- b- Rapor Niteliğinin Belirlenmesine İlişkin İlkeler

3.4.1. Rapor İçeriğinin Belirlenmesine İlişkin İlkeler

Rapor içeriğinin belirlenmesine yönelik GRI ilkeler; paydaş kapsayıcılığı ilkesi, sürdürülebilirlik bağlamı ilkesi, önceliklendirme ilkesi, eksiksizlik ilkesi olarak belirtilmiştir.

Paydaş kapsayıcılığı ilkesine göre, paydaşların tanımlanması ve kuruluştaki alınan kararların paydaşların menfaatini gözeterek şekilde alınması konusunda bilgi verilmesi istenmektedir. Analiz sonuçlarına ve verilen örneklerle bakıldığında paydaşlarla ilgili fazla bilgi verilmediği görülmektedir. Analiz edilen raporlarda paydaşları tanımlayan herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır ve “Paydaş” anahtar kelimesine az sayıda atıfta bulunduğu tespit edilmiştir.

Sürdürülebilirlik bağlamı ilkesine göre, raporlarda işletme performanslarının sürdürülebilirlik kavramları bağlamında sunulması gerekmektedir. Bir kuruluşun performansının sosyal, ekonomik ve çevresel şartların gelişiminin, eğiliminin iyileştirilmesine veya bozulmasına yönelik yerel, bölgesel ve küresel olarak ne şekilde katkıda bulunduğunu belirtmesi gerekmektedir. Analiz sonuçlarına ve verilen örneklerle bakıldığında işletme raporlarının sürdürülebilirlik kavramlarının hepsini ele almadıkları görülmüştür. Analiz edilen raporlarda “Çevre” ve “Sosyal” kategorisine bağlı daha çok açıklamanın yer aldığı ancak bu açıklamaların da eksik olduğu gözlemlenmiştir.

Önceliklendirme ilkesine göre, raporlarda kuruluşun ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini içeren ve paydaşları etkileyecek başlıkların yer almasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Analiz sonuçlarına göre “Ekonomik”, “Çevre” ve “Sosyal” kategorisine ait sonuçlara bakıldığında raporlarda ekonomi kategorisine ait daha az bilginin yer aldığı görülmüştür. Raporlardan alınan örnek açıklamalara bakıldığında paydaşları tam anlamıyla bilgilendirmek adına verilmesi gereken bilgilerin eksik kaldığı görülmüştür.

Eksiksizlik ilkesine göre, kuruluşun belirgin çevresel, sosyal, ekonomik etkilerini raporlama dönemlerinde paydaşların kuruluşları değerlendirebilmelerine yetecek kadar sunmaları gerekmektedir. Analiz edilen raporlarda paydaşları doğru bilgilendirebilecek açıklamaların eksik olduğu görülmüştür. Analiz sonuçlarına ve örneklerle bakıldığında raporların eksiksizlik ilkesine uygun olmadıkları görülmektedir.

3.4.2. Rapor Niteliğinin Belirlenmesine İlişkin İlkeler

Sürdürülebilirlik raporlarının niteliğine ilişkin GRI ilkeleri; denge, karşılaştırılabilirlik, doğruluk, zamansal tutarlılık, netlik ve güvenilirlik olarak belirtilmiştir.

Denge ilkesine göre raporlama yapan kuruluşun performansının olumlu ve olumsuz yanlarından bahsedilmesini içermektedir. Raporlarda paydaşları doğru bilgilendirebilmek için olumlu bilgilerin yanında olumsuz bilgilere de yer verilmesi gerekmektedir. Analiz sonuçlarına ve örneklere bakıldığında analizi yapılan işletmelerin raporlarında olumsuz bilgilere yer vermedikleri görülmektedir.

Karşılaştırılabilirlik ilkesine göre kuruluşun bilgilerinin diğer firmalarla kolay bir şekilde karşılaştırılabilecek şekilde zaman içinde geçirdiği değişimi tutarlı bir şekilde sunması gerekmektedir. Analiz sonuçlarına incelendiğinde, bu ilke ile ilgili yorum yapılabilecek herhangi bir veri elde edilmemiştir. Analize dahil edilen işletmelerin belli bir raporlama dönemine ait düzenli olarak raporlama yapmadıkları, standart bir rapor formatına uymadıkları ve bu nedenle raporların karşılaştırılabilir nitelikte olmadığı tespit edilmiştir.

Doğruluk ilkesine göre, paydaşların raporlama yapan kuruluşun performansını değerlendirmeleri için verilen bilgilerin doğru olması gerekmektedir. Kuruluş raporlarında çevresel, sosyal ve ekonomik olarak nitel ve nicel bilgilere yer vermesi gerekmektedir. Analiz sonuçlarına bakıldığında işletme raporlarında hem nitel hem nicel bazı bilgilere yer verildiği görülmektedir. Fakat araştırma sonuçlarına göre verilen bilgilerin doğruluğunu kanıtlayacak herhangi bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Hiçbir sürdürülebilirlik raporunda verilen bilgilere ilişkin güvence raporuna yer verilmemiştir. Bu nedenle raporda yer alan verilerin gerçeği tam ve doğru bir biçimde yansıtmadığı bilinmemektedir.

Zamansal tutarlılık ilkesinde, kuruluşun paydaşlarının bilinçli karar vermeleri için ihtiyaç duyduklarında ulaşabilecekleri belirli bir takvime göre raporlama yapmaları gerektiği ifade edilmektedir. Araştırmamızda, işletmelerin her yıl sürdürülebilirlik raporlaması yayınlamadıkları, bazı işletmelerin sadece bir yıl rapor yayınladıkları bazılarının ise birkaç yıl arayla rapor yayınladıkları tespit edilmiştir. Bu durum zamansal tutarlılık ilkesine uyulmadığını göstermektedir.

Netlik ilkesinde, kuruluşun bilgileri raporu kullanan paydaşların anlayabileceği ve erişebileceği bir biçimde sunması istenmektedir. Araştırmamızda elde edilen işletme raporları erişilmesi kolay ve paydaşların anlayabileceği şekildedir. Rapor hazırlayan ve bu raporları internet sitesinde yayınlamayan işletmeler konusunda net bilgi verilememektedir.

Güvenirlik ilkesine göre, kuruluş bir raporun hazırlanmasında kullanılan bilgi ve süreçleri incelemeye tabi tutabilecekleri ve bilginin önceliklendirmek üzere toplamalı, kaydetmeli, düzenlemeli, analiz etmeli ve bildirmelidir. Paydaşlar raporların, raporlama kılavuzuna ne kadar uygun olduklarını belirten bilgiye sahip olmalıdır. Araştırmamızda incelenen işletme raporlarından sadece O31 kodlu işletme raporu GRI standartlarına göre hazırlanmıştır ve bu raporda standartlara ne kadar uygun olduğu ile ilgili bilgi verilmiştir. Ancak bağımsız denetim kuruluşlarından alınan herhangi bir güvence raporu yer almadığı için, konaklama işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporlarının güvenilir olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır.

4. SONUÇ

Sürdürülebilirlik, çevreciliğin yanında ekonomik gelişme ve sosyal eşitlik olgularını da içermektedir. Bunun gibi birçok alanı kapsayan sürdürülebilirlik kavramı sadece insanla ilgili değil tüm ekosistemle ilgilidir. Ekonominin büyümesiyle karşımıza çıkabilecek olan kaynakların umursanmadan tüketilmesi, ekosistemlerin yok edilmesi, iklim değişiklikleri, küresel ısınma, toplumsal sorunlar, refah seviyesindeki eşitsizlikler gibi olumsuz olgular sürdürülebilirliği olumsuz yönde etkileyecektir. Tüm bu sorunlar kalkınma ve çevre kavramlarının birlikte yürütülmesi gerektiğini gözler önüne sermiş ve sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çevreye uyum sağlayarak varlıklarını devam ettirmesi gereken ve amaçları kâr elde etmek olan işletmelerin de sürdürülebilir kalkınmayı dikkate alması kaçınılmazdır. İşletmelerin faaliyetleriyle birlikte doğal kaynakları hızla tüketmesi ve bu şekilde varlıklarını sürdürmelerinin ciddiyetine varmaları gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının da işletme açısından ele alınması karşımıza kurumsal sürdürülebilirlik kavramını getirmektedir.

İşletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik faaliyetlerini sunmaları hem kendileri hem de paydaşları açısından önem arz etmektedir. İşletmelerin faaliyetleri konusunda şeffaf olmaları; çalışanlar, müşteriler, diğer işletmeler, yatırımcılar, sivil toplum kuruluşları gibi tüm paydaşların beklentilerindedir. Bu nedenle işletmeler, ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını belirli dönemler içerisinde sürdürülebilirlik raporlarıyla sunabilmektedirler.

İşletmeler paydaşların beklentileri ile doğru orantılı olarak daha şeffaf, hesap verebilir ve anlaşılır şekilde sürdürülebilirlik raporları hazırlayabilmelerini sağlamak için dünya çapında kullanılan birçok raporlama çerçevesi bulunmaktadır. Dünya genelinde en çok kullanılan raporlama çerçevelerinden biri de GRI Raporlama Standartlarıdır. GRI Standartları işletmelerin hangi bilgileri ne şekilde açıklayacaklarına yardımcı olmaktadır.

GRI Standartlarını ve bu standartlarla alakalı çeşitli içerikler hazırlayan Küresel Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (GSSB), çeşitli sektörler için farklı standartlar da düzenlemiştir. Bu kurul her sektörün paydaşlarının ilgilendikleri konuların birbirinden farklı olduğunu ve ona göre sürdürülebilirlik raporlarını hazırlamalarının onlar için faydalı olacağını savunmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de bulunan konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İncelenen raporlar GRI Standartları ve Küresel Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu tarafından turizm sektörünün örnek alması için hazırlanan GRI Turizm Göstergeleri ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Analizin devamında GRI Turizm Göstergeleri dikkate alınarak çeşitli anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler yardımıyla yapılan analizde en çok kullanılan anahtar kelimenin sosyal kategorisine ait 5395 kere tekrarlanan “Çalışan, İş gören ve Personel” anahtar kelimeleri olmuştur. Belirlenen anahtar kelimeler kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında tüm işletme raporlarında en çok atıf yapılan kategorinin toplamda “Sosyal” kategorisine ait olduğu görülmektedir. Bununla ilgili olarak verilen içeriklere ve örneklere bakıldığında özellikle personel eğitimiyle ilgili açıklamalı bilgilere yer verildiği görülmektedir. Bu sonuç, analiz yapılan otellerin raporlarında çalışanlarıyla ilgili bilgilere daha çok yer verdiklerini göstermektedir.

Çevre kategorisine bakıldığında en çok kullanılan anahtar kelimenin 805 defa tekrar eden “Enerji” kelimesi olduğu görülmüştür. Analiz kapsamındaki tüm işletme raporlarında enerji kelimesi ile ilgili bilgilere yer verdikleri ve bununla ilgili açıklamaların GRI Standartlarına uyumlu olduğu görülmektedir. Çevre kategorisindeki diğer alt kategorilerin sonuçları ve örnekleri incelendiğinde, işletme raporlarında çevreye zarar verildiğinden bahseden herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır. Bu kategoride çoğunlukla hedeflerden bahsedilmiş fakat GRI Standartlarında değinilmesi istenen olumsuz faaliyetlere ve bu faaliyetlere getirilen çözümlere değinilmediği görülmüştür. Konuyla ilgili olarak Medrado & Jackson (2016)’ın işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarını incelediği çalışmalarında da, işletmelerin su kullanımı, enerji tasarrufu ve atık yönetimi ile ilgili çevresel kategoriye ait verilere daha çok yer verdikleri gözlemlenmiştir.

Diğer kategorisine bakıldığında “Gıda Güvenliği” alt kategorisine ait “Gıda Güvenliği” anahtar kelimesinin analiz edilen işletme raporlarının çoğunluğunda kullanıldığı görülmektedir. Fakat incelenen örneklerde ayrıntılı bilgilere yer verilmediği görülmektedir.

Ekonomi ana kategorisine ait “Dolaylı Ekonomik Etkiler” alt kategorisinde en fazla tekrar eden anahtar kelimenin “Ekonomi” kelimesi olduğu görülmüştür. GRI Standartlarında, işletmelerin ekonomi ile ilgili aynı zamanda olumsuz ve sayısal bilgilere de yer vermesi böylelikle işletmelerin şeffaflık ilkesine uyarak paydaşlarını bilgilendirmesi gerektiği belirtilmiştir. İşletmelerin, ekonomik durumları ile ilgili istenilen bilgilere tam olarak yer vermedikleri, objektif, tam ve açıklayıcı bilgiler yerine genel geçer ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir. Bu sonuca göre raporlarda verilen bilgilerin paydaşların işletmeyi değerlendirmesine yardımcı olmadığından analiz edilen raporların eksiksizlik ilkesine uymadıkları görülmektedir. Analiz edilen raporlarda “Ekonomi” kategorisinde verilen örneklerin GRI Standartlarında istenen açıklamalara uygun olmadıkları görülmüştür. Bu bulgu, konu ile ilgili Cherapanukorn & Focken (2014) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile uyumludur. Cherapanukorn & Focken (2014) tarafından otellerin sürdürülebilirlik raporları ile ilgili yaptıkları araştırmalarında inceledikleri otel raporlarında, ekonomik verilere fazla yer verilmediği gözlemlenmiştir. Ancak bu bulgu, Altuntaş ve Türker (2012) tarafından yapılan ISO 500 listesine bağlı on işletmenin

sürdürülebilirlik raporlarını inceledikleri çalışmada elde edilen, ekonomik verilerin sosyal ve çevresel verilere göre daha fazla olduğu yönündeki sonucundan farklılık göstermektedir. Bu farklılık incelenen işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektörün farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Aynı şekilde otellerin sürdürülebilirlik raporları ile ilgili yapılan Karadeniz ve Uzpak (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, çalışmamızda elde edilen verilerden farklı olarak, incelenen raporlarda sosyal ve ekonomik verilerin çevresel verilere göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen raporlar GRI raporlama ilkelerine göre incelenmiş ve incelenen raporların raporlama ilkelerinin çoğunluğuna uymadıkları tespit edilmiştir. Özellikle raporlama ilkelerinde belirtilen zamansal tutarlılık ilkesi gereği işletmelerin her yıl raporlama yayınlamaları ve önceki yıllarla karşılaştırılmasının sağlanması işletmenin yararına olacaktır.

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları hazırlamaları ve bu raporlarda faaliyetlerinin etkilerinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerine yer vermeleri; bir sonraki raporlama dönemlerinde eksiklerini görmelerine ve bunlara çözüm bulmalarına fayda sağlayacaktır. Araştırma kapsamında incelenen otel raporlarında işletmeler ile ilgili olumsuz herhangi bir bilgiye yer verilmediği, sadece işletmenin olumlu yönlerinin ön plana çıkarıldığı ve işletmenin tanıtımını yapmaya yönelik bilgilere yer verildiği görülmektedir. Bu durum incelenen işletmelerin raporlarını paydaşların şeffaf bir biçimde bilgilendirilmesi amacıyla değil, işletmelerini tanıtmaya amacıyla hazırladıklarını göstermektedir. Bu sonuca göre incelenen sürdürülebilirlik raporları olumsuz bilgilerini sunmaması açısından GRI Standartları raporlama ilkelerinde yer alan denge ilkesine uymadığını göstermektedir.

Konaklama işletmeleri doğal kaynaklardan en çok faydalanan sektörlerden biridir. Doğal kaynakların kullanımı ve bunların tahrip olmaması mümkün olmamakla beraber işletmelerin bu olumsuzluklara karşı sorumluluk alıp önleyici tedbirleri almaları gerekir. Çevre kategorisi incelendiğinde, hiçbir işletme, kullandıkları doğal kaynakların olumsuz sonuçlarına ve bu olumsuz sonuçların azaltılması veya ortadan kaldırılması için yapılması gerekenler ile ilgili bir ifadeye yer vermemiştir. Tüm faaliyetlerinin çevreye herhangi olumsuz bir etkisi olmadan yürütüldüğü şeklinde ifadeler yer verilmiştir.

Sürdürülebilirlik raporlarında işletmelerin ekonomik, sosyal ve çevresel faaliyetlerinin etkilerinin bütünüyle ele alınması gerekmektedir. İncelenen işletme raporlarında çevresel ve sosyal verilerin ekonomik verilere göre daha fazla olduğu, raporlarda bu kategorilere ilişkin açıklamaların eksik olduğu gözlemlenmiştir. Bu da incelenen işletme raporlarının hem GRI Standartları açısından hem de sürdürülebilirlik boyutlarını bütünüyle ele almaları açısından yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, raporların GRI sürdürülebilirlik bağlamı ilkesine uygun hazırlanmadığını göstermektedir.

Sürdürülebilirlik raporlarının faydalarından biri de işletmeler için rekabet avantajı sağlamasıdır. Araştırma kapsamındaki otel raporlarında verilen açıklamalar incelenirken işletmelerin çoğunun karşılaştırılabilirlik ilkesine uymayan rekabet anlayışından uzak, birbirine benzer hatta bazı raporlarda birbirlerinin aynısı olan açıklamalara yer verdikleri gözlemlenmiştir. Bu sonuç işletme raporlarına olan güvenin azalmasına neden olacaktır.

Dünya genelinde doğal kaynak tüketiminin artması toplumsal, çevresel ve ekonomik anlamda birçok etkisi olan işletmelere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Bu nedenle işletmelerin sürdürülebilirliğe önem vermeleri ve buna bağlı olarak sürdürülebilirlik raporları hazırlamaları önem arz etmektedir. Ülkemizde sürdürülebilirlik raporlaması hazırlayan işletmelerin artmasına rağmen konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları hem nicel olarak hem de niteliksel olarak yetersiz olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen otellerden sadece bir otel işletmesinin GRI Standartlarına bağlı olarak sürdürülebilirlik raporu hazırladığı, diğer otel işletmeleri herhangi bir raporlama çerçevesine bağlı kalmadan birbirine benzer ifadeleri kullanarak ve düşük nitelikte bilgilere yer vererek raporlarını hazırlamıştır.

Raporlama çerçeveleri işletmelerin daha şeffaf, anlaşılır ve hesap verebilir sürdürülebilirlik raporları hazırlamalarına yardımcı olmaktadır. Ülkemizde bulunan konaklama işletmelerine GRI veya başka bir raporlama çerçevesine uygun olarak sürdürülebilirlik raporlarını hazırlama zorunluluğunun getirilmesi, raporların amaca uygun olmasını sağlayacak ve raporlardan beklenen fayda artacaktır.

KAYNAKÇA

- ALTUN, N. (2017). *Küresel Sürdürülebilirlik Raporlama İlkeleri Çerçevesinde Finansal Olmayan Bilgilerin Raporlanması: Finansal Hizmetler Sektörü Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- ALTINAY, T. A. (2016). Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 47-64.
- ALTUNTAŞ, C. ve TÜRKER, D. (2012). Sürdürülebilir Tedarik Zincirleri: Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(3), 39-64.
- ATAY, L. ve DİLEK, S. E. (2013). Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama Uygulamaları: Ibis Otel Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 203-219.
- AYDEMİR, E. (2012). *Hastanelerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması: Bir Vak'a Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BALLOU, B., HEITGER, D. & LANDES, C. (2006). The Rise of Corporate Sustainability Reporting: A Rapidly Growing Assurance Opportunity. *Journal of Accountancy*, 202(6), 65-74.
- BELLU, L. G. (2011). Development and development paradigms: A (reasoned) review of prevailing visions. *Easypol module*, 102, 1-49.
- BORSA İSTANBUL (2014). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi, <https://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>, Erişim tarihi: 07.11.2018.
- BROWN, B. J., HANSON, M. E., LIVERMAN, D. M. & MERIDETH, R. W. (1987). Global Sustainability: Toward Definition. *Environmental Management*, 11(6), 713-719.
- BULUT, Ö. (2013). *Kentsel Sürdürülebilirlik İçin Yerel Gündem 21: Samsun Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- CHERAPANUKORN, V. & FOCKEN, K. (2014). Corporate Social Responsibility (CSR) and Sustainability in Asian Luxury Hotels: Policies, Practices and Standards. *Asian Social Science*, 10(8), 198.
- DILLING, P. F. (2010). Sustainability Reporting in a Global Context: What are the Characteristics of Corporations that Provide High Quality Sustainability Reports-an Empirical Analysis. *International Business & Economics Research Journal*, 9(1), 19-30.
- ECCLES, R. G. & KRZUS, M. P. (2010). *One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*. New York: John Wiley & Sons.
- EKERGİL, V. VE GÖDE, M. Ö. (2017). Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Standartlarına Göre Seçilen Otellerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Analizi ve Değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, (4), 859-871.
- GLOBAL REPORTING INITIATIVE [GRI] (2019). GRI Standards Download Center. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center>, Erişim T: 14 Şubat 2019.
- GLOBAL REPORTING INITIATIVE [GRI] (2013). Sustainability Topics for Sectors: What do stakeholders want to know? Hotels, Restaurants and Leisure and Tourism Services. <https://www.globalreporting.org/reporting/sector-guidance/TopicsResearch/Pages/default.aspx>, Erişim T: 11 Şubat, 2019.
- GLOBAL REPORTING INITIATIVE [GRI]-G4 (2014). Global Reporting Initiative Standards <https://www2.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center>, Erişim T: 12 Aralık 2018.

- GOLOB, U. & BARTLETT, J. L. (2007). Communicating About Corporate Social Responsibility: A Comparative Study of CSR Reporting in Australia and Slovenia. *Public Relations Review*, 33(1), 1-9.
- GUIX, M., BONILLA-PRIEGO, M. J. & FONT, X. (2018). The process of sustainability reporting in international hotel groups: an analysis of stakeholder inclusiveness, materiality and responsiveness. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(7), 1063-1084.
- GÜRLÜK, S. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir mi? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 85-99.
- HOLCOMB, J. L., UPCHURCH, R. S. & OKUMUŞ, F. (2007). Corporate Social Responsibility: What are Top Hotel Companies Reporting? *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 19(6), 461-475.
- HOŞKARA, E. (2007). *Ülkesel Koşullara Uygun Sürdürülebilir Yapım İçin Stratejik Yönetim Modeli*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İÇİGEN, E. T., ÇEVİK, B. ve DOĞAN, O. (2016). Türkiye’de faaliyet gösteren uluslararası konaklama işletmelerinin sosyal sorumluluk uygulamalarının incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 6(2), 299-310.
- JONES, P., COMFORT, D. & HILLIER, D. (2016). Managing Materiality: a Preliminary Examination of the Adoption of the New GRI G4 Guidelines on Materiality Within the Business Community. *Journal of Public Affairs*, 16(3), 222-230.
- KARADENİZ, E. ve UZPAK, B. D. (2018). Dünyada En Yüksek Marka Değerine Sahip Otel Zincirlerinin Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Küresel Raporlama Girişimi İlkeleri Bağlamında İncelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(1), 6-20.
- KARTAL, M. T. (2018). Determination of Current Situation of Sustainability Reporting in Turkey: A Content Analysis upon Banks Included in BIST Sustainability and BIST 100 Indices. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 4(9), 376-387.
- KAYA, E. A. (2004). Sürdürülebilir Kalkınma ve Yoksulluk. E. Kutlu (Eds.). *İktisadi Kalkınma ve Büyüme*. (ss.215-242). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- KOCAMIŞ, T. U. & YILDIRIM, G. (2016). Sustainability Reporting in Turkey: Analysis of Companies in the BIST Sustainability Index. *European Journal of Economics and Business Studies*, 2(3), 41-51.
- KOÇYİĞİT, M. (2018). *Halkla İlişkiler ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- KOLK, A. (2004). A Decade of Sustainability Reporting: Developments and Significance. *International Journal of Environmental and Sustainable Development*, 3(1), 51-64.
- KONDRACKI, N. L., WELLMAN, N. S. & AMUNDSON, D. R. (2002). Content analysis: Review of methods and their applications in nutrition education. *Journal of nutrition education and behavior*, 34(4), 224-230.
- KRIPPENDORFF, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. California: Sage publications.
- LEE, S. & HEO, C. Y. (2009). Corporate Social Responsibility and Customer Satisfaction Among US Publicly Traded Hotels and Restaurants. *International Journal of Hospitality Management*, 28(4), 635-637.
- MEDRADO, L. & JACKSON, L. A. (2016). Corporate nonfinancial disclosures: An illuminating look at the corporate social responsibility and sustainability reporting practices of hospitality and tourism firms. *Tourism and Hospitality Research*, 16(2), 116-132.

- ONAY, A. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma, Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Raporlaması. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 3(3), 105-118.
- ÖNCE, S., ONAY, A. ve YEŞİLÇELEBİ, G. (2015). Corporate Sustainability Reporting and Situation in Turkey, *Journal of Economics, Finance and Accounting*, 2(2), 230-252.
- ÖZDEMİR, Z. VE PAMUKÇU, F. (2016). Kurumsal Sürdürülebilir Raporlama Sisteminin Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi Kapsamındaki İşletmelerde Analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 314, 13-35.
- PEARCE, D. (1992). Green Economics. *Environmental Values*, 1(1), 3-13.
- PEATTIE, K. (2001). Towards Sustainability: The Third Age of Green Marketing. *The Marketing Review*, 2(2), 129-146.
- PERRINI, F. & TENCATI, A. (2006). Sustainability and Stakeholder Management: the Need for New Corporate Performance Evaluation and Reporting Systems. *Business Strategy and the Environment*, 15(5), 296-308.
- PUSAK, S. (2014). *Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Üzerine Bir Araştırma; Şirketlerin Periyodik Yayınlanan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarının İçerik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- REDCLIFT, M. (2005). Sustainable Development (1987-2005) an Oxymoron Comes of Ages. *Sustainable Development*, 13(4), 212-227.
- ROBERT, K. W., PARRIS, T. M. & LEISEROWITZ, A. A. (2005). What is Sustainable Development? Goals Indicators, Values and Practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(3), 8-21.
- ROCA, L. C. & SEARCY, C. (2012). An Analysis of Indicators Disclosed in Corporate Sustainability Reports. *Journal of Cleaner Production*, 20(1), 103-118.
- SCHALTEGGER, S., BENNETT, M. & BURRITT, R. (2006). Sustainability Accounting and Reporting: Development, Linkages and Reflection. An Introduction. Schaltegger S., Bennett M., Burritt, R. (eds) *Sustainability Accounting and Reporting* (pp. 1-33). Springer, Dordrecht.
- ŞAHİN, Z., ÇANKAYA, F. ve KARAKAYA, A. (2018). Sürdürülebilirlik Raporlarının Yıllara ve Sektörlere Göre Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 20(17), 17-32.
- TAŞDEMİR, B. (2017). *Sürdürülebilirlik Raporları Kapsamında Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Finansal Performans Üzerine Etkisi: BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- THIELE, L. P. (2013). *Sustainability*. Cambridge: Polity Press.
- TOKGÖZ, N. ve ÖNCE, S. (2009). Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 249-275.
- TURHAN, G. D., ÖZEN, T. ve ALBAYRAK, R. S (2018). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı, Stratejik Önemi ve Sürdürülebilirlik Performansı Ölçümü: Literatür Çalışması. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 17-37.
- WAGNER, R. & SEELE, P. (2017). Uncommitted Deliberation? Discussing Regulatory Gaps by Comparing GRI 3.1 to GRI 4.0 in a Political CSR Perspective. *Journal of Business Ethics*, 146(2), 333-351.
- WORLD COMMISSION on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT [WCED]. (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University.
- YAVUZ, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63-86.

- YAZAR, H.Y. (2006). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- YILDIRIM, U. & ÖNER, Ş. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları: GAP'ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 12(4), 6-27.
- YÜKSEL, F., KAYALI, C. ve KAYALI, N. (2018). Sürdürülebilirlik Raporlaması ve XBRL. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(Özel Sayı), 110-131.